

Francesc Serés, *El món interior* (Proa)

—Astí les tens. Para cuenta que no et faes mal, caramico. —La mare em dona les dues pistoles que li he demanat. Caramico, cara de mico, és afectuós. I *astí* és demostratiu intermedi, a Saidí diem ací, astí i allí i açò, això i allò.

—No patisques.

—Però per a què les vols?

—Ja saps que faig fotos de tot. Per al llibre, res més, mare. Hi havia el rifle també. T'acordes de l'escopeta de perdigons?

—I tant, vas agarrar una pita... Te la vam comprar i després de matar un pardal vas dir que mai més. Mira, la sort és que en aquestes no podràs fer res.

—On és?

—La té ton pare al magatzem, me penso.

—Entesos.

—Ja mos veurem després, quant de temps...

—M'agafa la cara amb les dues mans i em fa un petó al front. He tornat dues setmanes de Berlín, tenia feina a Barcelona i he passat per Saidí per estar-me uns dies amb ells i per anar cap als Monegres. M'ha anat bé, costa molt abstraure's de la guerra, la Daixa pateix per la seva família i el patiment s'encomana. A casa meva també pateixen, és clar, i tot i que la distància no canvia res, pots agafar una mica d'aire.

Les pistoles no pesen tant com recordava, suposo que m'he fet gran. «Pesen com un mort». Em deien que venien del front i s'havien fet servir, i com que havien matat gent jo no podia evitar pensar que concentraven el pes dels morts de què eren responsables. Servien perquè una persona deixés d'existir, em deien, i m'ho explicaven bé, una bala era un bocí de metall roent que foradava la carn. Em van ensenyar una bala i

em van prémer la punta contra el pit fins a fer-me una mica de mal, només perquè m'adonés que era real i perquè servís contra l'atracció de la guerra, contra tot el que m'agradava aleshores.

Com a molts altres nens, la guerra em fascinava i bona part de la culpa era del cinema, sobretot dels westerns. Em fascinaven perquè el paisatge que envolta Saidí un nen el pot arribar a veure com el resum dels turons, rius i deserts de l'Oest americà. El cinema era la manera més senzilla de trobar un altre lloc en el mateix lloc. Me n'hi anava en bicicleta i m'emportava el revòlver d'amagat dels de casa. Les grans finques fèrtils del nord del poble semblaven tretes del cinturó del blat de moro que vàiem a les sèries i contrastaven amb els Monegres, que tenien serres i congostos que recordaven el Gran Canyó. Eren les semblances que volia trobar en els colors, en el cel, en la calor i el fred, en els camions enormes que passaven per la Nacional II que acabava acceptant com un succedani dels americans. Me les havien fet a mida, les pel·lícules de pistolers i de camioners, així que aquella violència de pistolers, policies i detectius era una continuïtat lògica, esperable. D'aquí, també, la fascinació per les pistoles.

És clar que no era tot tan fàcil, hi havia dues contradiccions que no em deixaven acabar de gaudir aquell món que jo em feia a mida. La primera era òbvia, això d'anar amb els guanyadors era massa fàcil, contradictòriament fàcil, atès que el clima polític de finals dels setanta i començaments dels vuitanta, si més no a casa, no deixava gaire ben parats els Estats Units. No tan sols havien estat els aliats de Franco, Pinochet governava a Xile gràcies a ells i tenien desenes de titelles per Sud-amèrica. La segona era més complexa perquè era derivada de la primera i volia dir capgirar els arguments, canviar de lloc els

protagonistes i, el més important, renunciar al final feliç que proposava Hollywood. No ho pensava amb aquestes paraules, és clar, és que ara hi puc posar lletra i perspectiva, però no em quadrava l'actitud cap als indis; al cap i a la fi, ells hi eren abans i el western no deixava de ser una justificació cultural del genocidi. La paraula ha encaixat després, però ja hi era, ja la podia intuir. Hi havia encara una altra cosa, més indefinida potser, però més sòlida, més familiar i quotidiana. Els Monegres ja havien aollit una guerra, havien estat el camp d'una batalla que no tenia la idealització del western. Els paisatges s'assemblaven —i jo volia que s'assemblessin encara més—, però el relat, un relat que podria qualificar d'*originari*, era del tot diferent. Allà també hi havia hagut una guerra i fins i tot la guerra se n'havia quedat el nom. El *front d'Aragó* era alguna cosa més que un mapa, hi havia els llocs i la memòria de tothom, l'íntima i la social. Les morts de les pel·lícules eren netes, els herois sempre acabaven sobreposant-se a les dificultats i ningú no podia discutir la noblesa de les causes que es defensaven. Però a casa hi havia pistoles i bales, i també havia vist com quedaven les bèsties que els caçadors portaven fins al poble. Es podien posar els dits a les nafres. En els relats de la Guerra Civil s'hi podia sentir una por i un dol genètics. Els indis perdien com van perdre els rojos. Amb qui havia d'anar, jo?

Hi havia un llibre que ho explicava bé, tot això, una narració amb tot de coincidències que feien que jo no pogués evitar-la. Era el *Réquiem por un campesino español*. El seu autor, Ramón J. Sender, havia donat el nom a l'institut en què jo havia d'estudiar quan acabés l'escola al San Juan Bautista de Saidí. Passaria d'una escola pública amb nom religiós a un institut amb un nom d'exiliat republicà, el canvi no estava pas malament. Ramón J. Sender es va haver d'exiliar i va

acabar als Estats Units, a Califòrnia, després de passar per mig món. Ni a França ni a Mèxic com tothom, a Califòrnia. Per si no hi havia prou coincidències, Sender va néixer a Xalamera, a tres quilòmetres del poble on va néixer la meua àvia Maria, i a mi m'era del tot impossible imaginar-me un altre escenari per a la novel·la que el que se situava entre els pocs quilòmetres que separen Saidí, Xalamera i Vallobar.

